ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Олега Васильовича Вінтоняка «Технологія формування психофізичного здоров'я у дітей старшого дошкільного віку у процесі фізичного виховання», поданої до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.02 – Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення

Актуальність обраної теми дисертації. Кандидатська дисертація Вінтоняка Олега Васильовича «Технологія формування психофізичного здоров'я у дітей старшого дошкільного віку у процесі фізичного виховання», безперечно, є актуальним науковим дослідженням у вдосконаленні теорії і практики фізичного дітей старшого дошкільного віку. Актуальність цього дослідження чітко обґрунтована автором і підтверджується реаліями сьогодення

На сучасному етапі цивілізаційного розвитку основним завданням дошкільної освіти є не стільки набуття дитиною сукупності знань, скільки опанування науки життя. Суспільству необхідні життєздатні, самостійні, практично умілі, творчі особистості з розвиненим почуттям відповідальності, гідності, совісті. З огляду на це пріоритетним є ціннісний, морально-соціальний, фізичний розвиток особистості з перших років її життя (О. Кононко, 2000; Г. Бєлєнька, Л. Богініч, М. Машовець, 2006; Л. Калуська, 2005; О. Лахно, 2010-2013).

Оскільки погіршення стану здоров'я дітей відбувається на фоні забруднення довкілля, зниження життєвого рівня більшості сімей та їх медичного обслуговування, дефіциту рухової активності, то це не може не насторожувати, оскільки саме в дошкільному віці відбувається інтенсивне формування опорно-рухового апарату, закладаються основи гармонізації фізичного розвитку та функціональних можливостей організму людини

Аналіз фахової літератури дає підстави стверджувати, що більшість науковців вважають основною метою системи фізичного виховання дітей дошкільного віку формування цілісної особистості, що передбачає активний вплив не тільки на фізичний потенціал дитини, але й на її психофізичне здоров'я

Тісний зв'язок між фізичним станом і психофізичним здоров'ям доведено численними дослідженнями (Н. Носова, 2007; Г. Коробейніков зі

співав. 2011; Н. Пангєлова, 2014; В. Пасічник, 2014). При цьому наголошується, що відсутність відхилень у фізичному стані є неодмінною умовою нормального функціонування органів і систем, розвитку всього організму, підвищення фізичної працездатності дітей, зміцнення їх здоров'я.

Отже, незважаючи на доволі широкий спектр досліджуваних напрямів, необхідно відзначити недостатню розробленість технології педагогічного впливу, спрямованого на вирішення завдань формування психофізичного здоров'я старших дошкільників. Проблема є недостатньо вивченою, але вкрай необхідною, що й зумовлює актуальність теми дисертаційного дослідження.

Дисертаційна робота виконана відповідно до «Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2006-2010 рр.» Міністерства України у справах сімії, молоді та спорту у межах теми «Теоретико-методичні та програмно-нормативні основи фізичного виховання дошкільнят та студентів» (номер державної реєстрації 0107U000771) та відповідно до «Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2011 – 2015 рр.» Міністерства України у справах сімії, молоді та спорту за темою 3.2 «Теоретико-методичні основи позаурочних форм фізичного виховання дітей та дошкільнятської молоді».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота їх викладу в опублікованих працях.

Достовірність отриманих результатів підтверджується достатньою кількістю обстежених (112 чол.), обраною методикою організації формувальної та констатувальної частин експерименту. Отримані дисертантом наукові положення, висновки та практичні рекомендації підтверджені шляхом математичної обробки та статистичного аналізу, що забезпечує їх обґрунтованість і достовірність.

Висновки випливають зі змісту дисертаційного дослідження, їх об'єктивність і новизна не викликають сумніву.

За матеріалами дисертаційних досліджень опубліковано 8 наукових праць, з них 5 – у фахових виданнях України, 1 стаття увійшла до міжнародних наукометричних баз.

Наукова новизна дослідження. Розроблено авторську технологію формування психофізичного здоров'я дітей старшого дошкільного віку, яка

включає управлінський, здоров'язберігальний, інформаційний, прогностичний компоненти, і має три етапи: вступний, розвивальний, підтримувальний; заняття фізичними вправами різних типів із включенням засобів і методів розумового й морального виховання, оздоровчі заходи в режимі дня, рухливі ігри та ігрові комплекси, а також визначено взаємозв'язок між складовими морфо-функціонального стану, фізичної підготовленості, складовими особистісного розвитку дітей 5-6 років.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці сюжетних занять для психофізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку та впровадженні технології формування психофізичного здоров'я у дітей старшого дошкільного віку засобами фізичної культури.

Результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес дошкільних навчальних закладів № 11 «Пізнайко», № 18 «Зернятко» м. Івано-Франківська, про що свідчать відповідні акти впровадження.

Отримані дані наукового дослідження можуть бути використані в наступних наукових дослідженнях та під час організації навчального процесу дітей дошкільного віку; для розробки модельних показників психофізичного стану дітей дошкільного віку, а також в системі післядипломної освіти.

Оцінка змісту дисертації, її завершення в цілому та ідентичності змісту автореферату й основних положень дисертації.

Дисертація складається із переліку умовних скорочень, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

Дисертаційна робота викладена на 205 сторінках, проілюстрована 16 рисунками, містить 9 таблиць, що забезпечують чіткість викладу матеріалу дослідження, зручність здійснення порівняльного аналізу експериментальних даних, виокремлення основних показників і узагальнення результатів дослідження.

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження, сформульовано мету, завдання, визначено об'єкт, предмет, розкрито наукову новизну та практичну значущість одержаних результатів, а також визначено особистий внесок здобувача у спільно опублікованих наукових працях, подано інформацію про апробацію і впровадження результатів дослідження, визначено кількість публікацій автора за темою дисертації.

У першому розділі **«Фізичне виховання як засіб психофізичного**

здоров'я дітей дошкільного віку» автором представлено матеріали, що розкривають особливості організації процесу фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку. Вивчено закономірності розвитку рухових та психофізичних якостей дітей цього віку. Проаналізовані засоби й методи фізичного виховання для дітей старшого дошкільного віку. На підставі проведеного аналізу диференційовано теоретико-методичні засади формування психофізичного здоров'я дітей дошкільного віку.

Аналіз літературних джерел свідчить про те, що на сьогодні існує чимало методик та програм щодо роботи з даним контингентом дітей, проте ці положення потребують оновлення, зокрема, принципів, гуманізації цілей і завдань дошкільної освіти, оскільки досягнення гармонійного розвитку особистості дитини можливе в процесі фізичного виховання, при умові реалізації принципу цілісного розвитку, який полягає в єдності тілесного, інтелектуального та соціально-психологічного компонентів у формуванні особистісної фізичної культури.

У другому розділі **«Методи та організація досліджень»** обґрунтовано відповідно до мети й завдань основні взаємодоповнюючі методи дослідження. Комплексний підхід до оцінювання функціонального стану дітей старшого дошкільного віку включав використання педагогічних, антропометричних та психофізіологічних методів дослідження. Педагогічні методи дослідження дали можливість: вивчити обізнаність дітей з основ здорового способу життя, здорового харчування; визначити рівень фізичної підготовленості дошкільнят; вивчити причинно-наслідкові зв'язки з обізнаністю дітей, на основі анкетування інструкторів фізичної культури та вихователів. Застосування комплексної комп'ютерної системи «Діагност – 1» сприяло вивченню показників психофізичного здоров'я дітей старшого дошкільного віку.

Педагогічний експеримент, що охоплював констатувальний і формувальний етапи був проведений для вивчення впливу розробленої технології на формування психофізичного здоров'я у дітей старшого дошкільного віку.

Методи обробки статистичних даних використовували для виявлення вірогідних кількісних змін психофізичних показників під впливом запропонованої технології формування психофізичного здоров'я дітей старшого дошкільного віку.

У цьому ж розділі приведена модель організації дослідження, яке проводилося у три етапи з 2008 до 2015 року.

У третьому розділі **«Морфо-функціональна та психофізична характеристика дітей старшого дошкільного віку»** висвітлено дані констатувального етапу педагогічного експерименту. Аналіз результатів опитування засвідчив, що дошкільники мають елементарні уявлення про складові здорового способу життя (здебільшого про те, що можна чи не можна) – понад 46% дівчат і 41% хлопців. Водночас, вони виявили бажання набути знань про те, що слід робити, аби бути здоровим.

Бесіди з інструкторами фізичної культури, вихователями та батьками засвідчили, що причиною недостатньої роботи з дітьми в напрямку формування психофізичного здоров'я є неусвідомленість батьками значення здоров'я їх дітей, а також дефіцит спілкування з дітьми на цю тематику.

Вивчення даних антропометрії дозволив констатувати, що вони відповідають середньому рівню фізичного розвитку. Водночас майже у 24% дітей спостерігається надмірна вага тіла, а у 25% – її дефіцит. Оцінка діяльності серцево-судинної системи за пробою Руф'є виявила малі її функціональні резерви в понад 30% дітей.

У процесі дослідження психофізичних якостей дітей, встановлено, що латентний період простої та складної зорово-моторної реакції хлопчиків та дівчаток є низьким. Аналізуючи показники хлопчиків та дівчат, варто відмітити, що час у перших є вищим. Проведений аналіз результатів вказує на те, що слабка та середньослабка нервова система спостерігається в більшості дітей (50,89%).

Виявлено зв'язок у розвитку компонентів фізичної підготовленості, фізичного розвитку та психофізіологічних можливостей. Зокрема, позитивний кореляційний зв'язок є між стрибком у довжину з місця і довжиною тіла у дівчат ($r=0,59$, $p<0,05$). Крім того, встановлено достовірні коефіцієнти кореляції між вагою тіла й латентним періодом складної зорово-моторної реакції ($r= 0,68$, $p<0,05$), латентним періодом простої зорово-моторної реакції ($r= 0,51$, $p<0,05$) у хлопців.

Четвертий розділ **«Ефективність технології реалізації авторської програми удосконалення психофізичного здоров'я дітей старшого дошкільного віку у процесі фізичного виховання»** розкриває передумови

проектування, структуру, мету й завдання запропонованої програми та технологію її реалізації. Автором висвітлюються принципи, педагогічні умови комплексного формування психофізичного здоров'я дитини, а також стратегія впровадження програми у процес фізичного виховання старших дошкільників.

Запропонована автором функціональна схема технології містить чотири компоненти: інформаційну, здоров'язберігальну, управлінську та прогностичну. Технологія була реалізована протягом трьох етапів - вступного, розвивального, підтримувального.

Впровадження авторської технології сприяло підвищенню показників психофізичного здоров'я старших дошкільників, а саме: зменшенню тривалості латентного періоду простої (на 18,2%) та складної (17%) зорово-моторної реакції; на 11,2% у дітей ЕГ зросла сила нервової системи у порівнянні з початком формувального експерименту та на 12,4% вище від представників контрольної групи; в більшості учасників (81%) ЕГ зросла життєва ємність легенів (до 1620±110 мл); частота дихання у всіх дітей ЕГ наблизилась до норми (28,2±2,2 – у хлопців і 30,4±2,1 – у дівчат); об'єм вдиху й видиху в дітей ЕГ вищий, ніж у дітей КГ на 54,20±8,8 мл – у дівчат і 60,32±11,4 мл – у хлопців ($p \leq 0,05$); виявлені позитивні результати реакції серцево-судинної системи (за даними ЧСС) на дозовані фізичні навантаження у ЕГ у 82,24% дітей, у КГ лише у 7,12%.

Проведений розрахунок t-критерію Стьюдента дозволяє говорити про значну перевагу дітей ЕГ над своїми однолітками КГ у показниках швидкісних здібностей, спритності та витривалості ($p \leq 0,05$).

Отже отримані результати засвідчують про ефективність запропонованої технології.

У п'ятому розділі «Аналіз і узагальнення результатів дослідження» автором на основі власних результатів і даних літератури підводяться підсумки роботи, розгорнута дискусія. На підставі ретельно виконаного огляду літератури дано пояснення змін аналізованих параметрів, логічно науково обґрунтовано індивідуальне бачення тих суперечливих питань, які стосуються досліджуваної проблеми. Охарактеризовано повноту вирішення завдань дисертаційної роботи. У ході виконання дисертаційної роботи отримано три групи результатів: такі, що підтверджують і доповнюють наявні досі розробки, а також цілком нові дані.

Автореферат відповідає змісту дисертації і відображує головні положення роботи.

Разом з позитивними сторонами дисертаційної роботи слід відзначити певні недоліки і дискусійні питання:

Зауваження щодо змісту дисертації:

1. У першому розділі, підрозділі 1.1. «Сучасний стан фізичного виховання дітей дошкільного віку», дисертант не лише аналізує існуючі підходи до фізичного виховання дошкільнят, але й приділяє значну увагу особливостям морфо функціонального розвитку дітей старшого шкільного віку. На нашу думку, доцільно було б виокремити цей аспект у окремий підрозділ.

2. У другому розділі автор декларує, що бесіди проводили з вихователями, нянями, інструкторами фізичної культури, лікарями дошкільних навчальних закладів, батьками, однак у наступних розділах, ґрунтовно не висвітлено інформації стосовно опитування медичних працівників. Виникає запитання, з якою метою проводили анкетування медичних працівників?

3. Потребує уточнення інформація розміщена у табл. 3.2., а саме вік дітей та їх кількість у кожному віковому періоді.

4. У третьому розділі автор вказує на те, що ними розроблено серію завдань, щоб з'ясувати, чи знають старші дошкільники, які дії допомагають людині бути здоровою, звідки вони отримують інформацію та чи бажають набути більше знань про те, що слід робити, щоб бути здоровим. Уточніть, будь ласка, які саме завдання ви запропонували?

5. У четвертому розділі здобувач подає ґрунтовну інформацію щодо визначення рівнів управління та супідрядності між керівною та керованою підсистемами. Можливо доцільно було б представити цю інформацію у вигляді блок-схеми, що на наш погляд, покращило б сприйняття даної інформації.

6. У четвертому розділі дисертант детально описує проведення деяких тестів та методи оцінки їх результатів (спритності та гнучкості). Ми вважаємо, що цю інформацію доцільно було б перенести у другий розділ роботи.

7. У тексті роботи існують незначні орфографічні помилки і стилістичні неточності, які втім не спотворюють зміст викладеного

Проте висловлені нами зауваження не знижують позитивної оцінки дисертації Вінтоняка Олега Васильовича, результати якої доповнюють теоретико-методичні проблеми фізичного дітей старшого дошкільного віку.

Висновок. На підставі викладеного вважаю, що дисертаційна робота Вінтоняка Олега Васильовича «Технологія формування психофізичного здоров'я у дітей старшого дошкільного віку у процесі фізичного виховання» є самостійним та завершеним науковим дослідженням, відповідає вимогам п.11 «Порядку присудження наукових ступенів і присудження вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, що дає підставу для присудження її авторові наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.02 – Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення.

Офіційний опонент:
кандидат наук з фізичного виховання
і спорту, професор, завідувач кафедри
спортивно-масової та туристичної роботи
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки **А. І.Альошина**

0302-11/521
14 12 15